

ซากุระเมืองไทย

ศศิธร นิตชีโมโตะ

โรงเรียนภาษาเวทวันธรรมส.ส.น.

สวัสดีค่ะ ชาว TPA NEWS ที่เคารพรักทุกท่าน ฉบับนี้ขอนำเสนอประสบการณ์ที่น่าสนใจของตัวเองเกี่ยวกับดอกไม้ของไทยอีกครั้งนะคะ

เรื่องมีอยู่ว่า... ตัวผู้เขียนเองเป็นครูภาษาไทย สอนภาษาไทยให้แก่ผู้เรียนชาวญี่ปุ่นค่ะ อยู่มาวันหนึ่ง มีนักเรียนในห้องที่สอนอยู่ถามขึ้นมา (แปลเป็นภาษาไทย) ว่า **“คุณครูคะ ซากุระเมืองไทย (タイの桜 / Thai no sakura) มีชื่อภาษาไทยว่าอะไรคะ ช่วงนี้เห็นออกดอกเต็มเลยนะคะ”** ตอบตามตรงค่ะว่าเจอคำถามนี้เข้าไป ทำเอางงไปครู่ใหญ่ๆ เหมือนกัน เพราะในตอนนั้นนอกจากประสบการณ์การสอนยังน้อย ถ่ายทอดอะไรก็ได้ลำบากแล้ว ความรู้เรื่องต้นไม้ดอกไม้ยังไม่ค่อยมีอีกด้วย แต่ด้วยความเป็นคนไทยเต็มตัว ก็อดที่จะอยากหาคำตอบให้นักเรียนไม่ได้ ถึงแม้จะไม่ใช่ว่าเรื่องเกี่ยวกับภาษาโดยตรง แต่ก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ในเมืองไทย และถือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยได้ ผู้เขียนจึงถามกลับไปเพื่อความแน่ใจว่า **“นักเรียนเห็นต้นไม้ต้นที่ว่านั้นที่ไหนคะ แล้วลักษณะต้นกับดอกเป็นอย่างไร”** ...เพราะตั้งแต่เห็นต้นไม้ดอกไม้ในกรุงเทพฯ บ้านเกิดมา ก็ไม่เคยเห็นว่าจะมีต้นไม้ต้นไหนที่สามารถขนานนามให้เป็น **“ซากุระ”** ได้... แล้วนักเรียนในห้องที่บังเอิญพบเห็นมาเหมือนกันและคิดว่ามันเป็น **“ซากุระเมืองไทย”** เหมือนกัน ก็ช่วยกันอธิบายลักษณะของต้นไม้ ดอกไม้ รวมทั้ง

สถานที่ที่แต่ละคนได้พบเห็น ทำให้ผู้เขียนถึงบางอ้อและอุทาน **“อ้อ”** ไปยาวๆ ว่า **“อ้อออออ ต้นชมพูพันธุ์ทิพย์นี่เอง”** เมื่อค้นพบคำตอบ ตัวผู้เขียนเองก็ยิ่งแปลกใจไม่หาย เพราะดูยังไง ก็ไม่เคยรู้สึกว่ามันเหมือนดอกซากุระได้ แต่ก็เพราะเรื่องราวในวันนั้นที่ทำให้ผู้เขียนได้ความรู้ใหม่ที่ว่าชาวญี่ปุ่นมองว่าต้นชมพูพันธุ์ทิพย์ที่มีดอกสีชมพูระเรื่อ่นั้นคล้ายกันกับดอกซากุระที่บ้านเขา และก็แปลกมากที่ไม่เฉพาะนักเรียนห้องนั้นที่ถามคำถามนั้นกับผู้เขียน เพราะหลังจากนั้นผู้เขียนก็ถูกถามคำถามเดียวกันนี้เรื่อยๆ จากผู้ถามชาวญี่ปุ่นไม่ซ้ำหน้า ทำให้รู้ว่าชาวญี่ปุ่นในย่านสุขุมวิทขนานนามให้ต้นชมพูพันธุ์ทิพย์ว่า **“ซากุระเมืองไทย”** ตรงกันจริงๆ

ชมพูพันธุ์ทิพย์ ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

...เกริ่นไปเสียนานเพื่อนำเข้าสู่เรื่องที่ต้องการนำเสนอในฉบับนี้คือ มารู้จัก ซากุระเมืองไทยของชาวญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ → ชมพูพันธุ์ทิพย์ กับซากุระเมืองไทยตัวจริงของชาวไทย → นางพญาเสือโคร่ง กันเถอะค่ะ เพราะนอกจากจะได้เกร็ดความรู้เรื่องต้นไม้ที่คนไทยควรรู้จักทั้ง 2 พันธุ์แล้ว ยังสามารถบอกเล่าเรื่องราวนี้ให้ชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวญี่ปุ่นผู้ซึ่งมีความสนใจในเรื่องธรรมชาติ ต้นไม้ ดอกไม้เป็นพิเศษได้อีกด้วย

ชมพูพันธุ์ทิพย์

ชื่อทางวิทยาศาสตร์ → *Tabebuia Heterophylla*

ชื่อสามัญ → Pink Trumpet, Pink Tecoma, Rosy Trumpet-tree

ชื่ออื่นๆ → ตาเบบูยา (ตามชื่อวิทยาศาสตร์) แตรชมพู ชมพู

อินเดีย ธรรมบูชา (กรุงเทพฯ)

ชมพูพันธุ์ทิพย์เป็นไม้ยืนต้นผลัดใบขนาดกลาง สูงราว 8-12 ม. กิ่งก้านสาขาแผ่ออกเป็นพุ่มค่อนข้างแน่น ชมพูพันธุ์ทิพย์ใบแก่และทิ้งใบในฤดูหนาว ช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม หลังจากนั้นจะออกดอกในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน ดอกออกเป็นช่อตามกิ่งก้าน ช่อละ 8 ดอก ดอกย่อยลักษณะคล้ายดอกผักบุ้ง หรือปากแตร คือ โคนดอกเป็นหลอดยาวปลายดอกบานออกเป็น 5 กลีบ กลีบดอกบาง ย่นเป็นจีบๆ และร่วงหล่นง่าย จะเห็นดอกชมพูพันธุ์ทิพย์ร่วงหล่นกระจายอยู่รอบๆ ต้นงดงามพอๆ กับที่บานอยู่บนต้น สีของกลีบดอกปกติเป็นสีชมพูสดใส มีความเข้มและจางแตกต่างกันไป

ต้นกำเนิดของชมพูพันธุ์ทิพย์อยู่ในเขตร้อนของทวีปอเมริกาใต้ ต่อมาได้ถูกนำไปปลูกในเขตร้อนทวีปต่างๆ อย่างแพร่หลายรวมทั้งประเทศไทย ซึ่งผู้นำตาเบบูยา (*Tabebuia*) พันธุ์ดอกสีชมพู (*Tabebuia rosea* (Bertol.) DC.) จากอเมริกาใต้

เข้ามาปลูกในประเทศไทยเป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ.2500 คือ ม.ร.ว.พันธุ์ทิพย์ บริพัตร จึงตั้งชื่อตามสีดอกและเป็นเกียรติแก่ผู้นำเข้าว่า “ชมพูปันธ์ทิพย์”

เนื่องจากเมล็ดของชมพูปันธ์ทิพย์มีจำนวนมาก เมล็ดมีปีกสามารถปลิวตามลมไปได้ไกล อีกทั้งยังสามารถขึ้นได้ในดินทั่วไปเติบโตเร็ว ทำให้เราเห็นการกระจายพันธุ์ของชมพูปันธ์ทิพย์ได้ทุกที่ แต่ถ้าหากผู้อ่านท่านใดอยากยลความงามของต้นไม้ต้นนี้อย่างเต็มๆ ตาแล้วละก็ ผู้เขียนขอแนะนำสถานที่ที่มีชมพูปันธ์ทิพย์ปลูกไว้อยู่เป็นจำนวนมากอย่างมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมค่ะ ประมาณช่วงปลายเดือนมกราคมถึงต้นเดือนมีนาคมของทุกๆ ปี ท่านสามารถยลความงามของดอกชมพูปันธ์ทิพย์ที่ผลิบานสะพรั่ง ที่ทำให้บริเวณนั้นกลายเป็นโลกสีชมพูและทำให้ ม.เกษตรฯ กำแพงแสน กลายเป็นหนึ่งในสถานที่ยอดนิยมของผู้หลงใหลการถ่ายภาพดอกไม้หรือสถานที่สวยๆ ไปได้เลยทีเดียวค่ะ

ต่อไปนี่ขอนำเสนอ “ซากุระเมืองไทย” ตัวจริง ซึ่งชาวญี่ปุ่นและชาวต่างชาติน้อยคนนักที่จะรู้ว่าในเมืองไทยก็มีดอกซากุระที่งดงามบานอยู่จริงๆ

นางพญาเสือโคร่ง

ชื่อทางวิทยาศาสตร์ → Prunus Cerasoides

ชื่อสามัญ → Wild Himalayan Cherry

ชื่ออื่นๆ → ชมพูญิงค์

นางพญาเสือโคร่งเป็นไม้ยืนต้นผลัดใบขนาดเล็ก มีความสูงประมาณ 10-15 ม. ใบเป็นชนิดใบเดี่ยว ลักษณะรูปรีแบบไข่ ใบร่วงง่าย ดอกมีสีขาว ชมพู หรือแดง ออกเป็นช่อกระจุกใกล้ปลายกิ่ง ก้านดอกยาว 0.7-2 ซม. ขอบริ้วประดับจักไม่เป็นระเบียบ กลีบเลี้ยงติดกันเป็นรูปกรวย กลีบดอกมี 5 กลีบ เมื่อบานขนาดโตเส้นผ่าศูนย์กลาง 1-2 ซม. ระยะเวลาออกดอกช่วงระหว่างเดือนธันวาคมจนถึงกุมภาพันธ์ โดยจะทิ้งใบก่อนออกดอก ในอดีตได้มีการปลูกนางพญาเสือโคร่งบนพื้นที่ต้นน้ำลำธารแล้วพบว่าได้ผลดี มีความเหมาะสมที่จะขึ้นอยู่ในพื้นที่ผ่านการทำไร่เลื่อนลอยบนพื้นที่สูง แต่ไม่ควรปลูกบนพื้นที่ที่มีลมพัด เพราะจะทำให้กิ่งก้านหักได้ง่าย

มีการสันนิษฐานว่านางพญาเสือโคร่งและซากุระมีบรรพบุรุษร่วมกันทางตอนใต้ของจีน และได้วิวัฒนาการออกไปจนมีสายพันธุ์และสีที่มากมายหลายหลาก

เหตุที่ได้ชื่อว่า “นางพญาเสือโคร่ง” ก็เพราะเปลือกของลำต้นจะแตกกลายคล้ายลายที่พาดบนลำตัวของเสือโคร่งส่วนคำว่า “ซากุระ” จะกล่าวถึงพืชที่อยู่ในสกุล Prunus ซึ่งนางพญาเสือโคร่งเป็นหนึ่งในสกุลนั้น ขณะที่ในประเทศไทยญี่ปุ่นมีซากุระอยู่หลากหลายพันธุ์ โดยพันธุ์ที่พบมากที่สุด คือ โซเมโยชิโนะ (ญี่ปุ่น: 染井吉野 somei-yoshino) นางพญาเสือโคร่งแตกต่างจากซากุระญี่ปุ่น คือ มีช่วงเวลากการออกดอกต่างกัน นางพญาเสือโคร่งออกดอกในเดือนธันวาคมถึงกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงฤดูหนาว ส่วนซากุระในญี่ปุ่นออกดอกช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน ซึ่งเป็นช่วงฤดูใบไม้ผลิของญี่ปุ่น

สถานที่ชมความงามของดอกนางพญาเสือโคร่งมีอยู่หลายแห่งบนดอยสูงในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ **ขุนช่างเคี่ยน ดอยสุเทพ ขุนแม่ยะ ดอยอ่างขาง ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง) ดอยหลวงเชียงดาว** เป็นต้น

แต่อย่าลืมนะคะว่า “ซากุระเมืองไทย” จะออกดอกผลิบานให้ชื่นชมความงามแค่ช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น (ประมาณปลายเดือนธันวาคมถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์) หากท่านตั้งใจจะไปเยือน ควรตรวจสอบข้อมูลก่อนเดินทาง จะได้ไปไม่เสียเที่ยวค่ะ

...เรื่องนี้สอนให้รู้ว่าชาวญี่ปุ่นมีความผูกพันกับธรรมชาติจนทำให้เกิดแนวคิดและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติขึ้นมามากมาย เช่น การจัดดอกไม้ให้มีชีวิตชีวา Ikebana, เทศกาลชมดอกไม้ (ดอกซากุระ) Hanami เป็นต้น แม้จะอาศัยอยู่ต่างบ้านต่างเมืองพวกเขาก็อดนึกถึงดอกไม้ประจำชาติตนไม่ได้ ซึ่งนั่นมีส่วนอย่างมากที่ทำให้ผู้เขียนรู้สึกสนใจและเริ่มหาความรู้ ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับต้นไม้ ดอกไม้ที่มีความสำคัญของไทย ด้วยหวังใจว่าจะได้ถ่ายทอดข้อมูล ความรู้ที่ถูกต้องเหล่านั้นในฐานะทูตวัฒนธรรม หรือตัวแทนชาวไทยในร่างครูสอนภาษา

นางพญาเสือโคร่งดอกสีชมพู ณ ขุนช่างเคี่ยน

นางพญาเสือโคร่งดอกสีขาว ณ ขุนช่างเคี่ยน

ต้นนางพญาเสือโคร่ง

ลายของลำต้นซึ่งเป็นที่มาของชื่อนางพญาเสือโคร่ง

ขอบขอบคุณแหล่งที่มาของข้อมูล

- <http://www.thaigoodview.com/node/108611>
- <http://travel.kapook.com/view58345.html>
- <http://th.wikipedia.org/wiki/นางพญาเสือโคร่ง>
- <http://www.baanlaesuan.com/plantlover/webboard/viewtopic.aspx?qlid=5654>
- <http://travel.thaiza.com/ปี-2556-นี้-ดูดอกนางพญาเสือโคร่งผลิบานที่เชียงใหม่/259787/>